

سفره‌های پاراگلیشیاال

ونقش آن در کیفیت منابع آبهای تحت الارض مناطق خشک

(نمونه شیرکوه یزد)

دکتر م.ح.رامشت*

محمدرضانوجوان**

وجود سفره‌های یخچالی در این نواحی فرصت و غنیمتی است که ما با شناخت و اعمال مدیریت در امر بهسازی و بازسازی آبخوانهای آن بتوانیم در هدایت سیلابهای اتفاقی و ذخیره سازی آنها در سفره‌های مطلوب توان بهره گیری از منابع آبی خود را در این مناطق بالا برده بر ظرفیت و بهینه سازی منابع آب مبادرت کنیم.

این مقاله که براساس یک طرح میدانی و با تأکید بر فرآیندهای ژئومورفیک یخچالی در شیرکوه یزد تهیه گردیده ضمن بازگو نمودن اهمیت رسوبات یخچالی در کیفیت و ذخیره آب مناطق خشک به معرفی دو سفره استثنایی مهریز و سانج در شیرکوه می پردازد.

واژگان کلیدی

پاراگلیشیاال، مورن، اناگلیشیاال، سفره‌های زیرزمینی، قابلیت هدایت الکتریکی

مقدمه

حجم نزولات سالانه کشور ۴۱۶ میلیارد مترمکعب برآورد می شود که تنها ۱۱۷ میلیارد مترمکعب از آن به صورت آبهای سطحی و زیرزمینی در اختیار ماست. با این وصف مشکل مهم در برنامه ریزی بهره‌وری منابع آب ایران متوجه کمبود آب نیست بلکه نوسان در یافت این متوسط آبی، بیش

از مناطق خشک و نیمه خشک به غیر از کمبود کلی آب، موضوع کیفیت منابع آبی نیز از جمله مسائل مهم به شمار می آید. با اینکه استفاده از ذخیره کننده‌های آبهای سطحی مانند آب انبارها و غیره در گذشته به عنوان یک استراتژی کلی معمول بوده است ولی نبود جریانهای دائمی آب در این مناطق سبب می شود که تأمین این ماده حیاتی به سفره‌های زیرزمینی متکی باشد.

آنچه در مورد سفره‌های تحت الارضی اهمیت پیدا می کند تنها به میزان وسعت، ظرفیت و عمق آنها محدود نمی شود بلکه تاریخ تحول و ژنز این سفره‌ها و تأثیری که این موضوع بر کیفیت آب ذخیره شده در آنها می تواند بگذارد نیز از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.

سفره‌های تحت الارضی در مناطق خشک به واسطه شرایط اقلیمی و محیطهای ترسب و تشکیل، غالباً از نظر شوری و املاح با محدودیت روبرو هستند.

با این همه در مناطق پایکوهی و مرتفع نواحی خشک، اراضی و انباشت رسوباتی وجود دارد که در دوران اناگلیشیاال عهد چهارم تحت تأثیر فرآیندهای یخچالی بوجود آمده و سفره‌های مورنی و یا تیلهای حجیمی که هم از نظر وسعت و هم از نظر کیفیت شرایط بسیار مناسب و مطلوبی را برای ذخیره سازی در اختیار ما قرار می دهند دیده می شود.